

Universitätsbibliothek Paderborn

**DE EXCELLENTI || DIVINAE GRATIAE NATVRA,|| & iis quę
ad eam tūm obtinendam tūm conseruandam ||
requiruntur, de#[que] ipsius admirabili efficacia ||
DISPVVTATIO,|| In inclyta et Catholica Academia ...**

**Valencia, Gregorio de
Stewartius, Petrus**

[Ingolstadt], 1576

Partis Primae de natura gratiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46873](#)

DE GRATIA DIVINA.

Quæ de diuina gratia disputari solent, ea in partes quatuor commodè distribui possunt, ut primum explicemus quid sit gratia, quamq; latè pateat: Deinde, quænam requirantur ad gratiam potissimum obtinendam, qua dicitur homo gratus Deo: Tertiò, quæ præterea ad eandem conseruandam: Postremò, quæ sit eiusdem gratiæ vis, quidue in homine efficiat.

PARTIS PRIMAE de natura gratiæ,

CAPUT PRIMUM.

Quo, diuini in nos amoris consideratione, quid sit gratia generatim accepta, inquiritur.

I. *A verò nemini dubium est, diuinam gratiam aut dilectionem Dei esse, qua is homines prosequitur, aut ornamentum aliquid hominis, ex amore illo profectum, quo impellitur Deus, ut apud eum mansionem faciat: Idcirco ut, quod primum propositum est, rationem gratiæ facilius explanemus, à diuini amoris in homines contemplatione, exordiamur.*

II. *Norint etiam imperiti, & natura voluntatis declarat, diligere esse, rei amatae bonum velle. Ac nos quidem, quia nostra voluntas bonum omne tanquam proprium scopum spectare potest, efficere verò non potest, non quicquid boni amando volumus rei amatae, ei imperitus: Deus verò qui quacunque voluit fecit, quoniam prædictus est infinita perfectionis voluntate, per quam parens est omnium, velle aliquid bonum à se distinctum creaturis non potest, (Saltem secundum legem ordinariam) quod eadem voluntate non efficiat, atque adeo ei communicet; neque contra aliquid boni creature tribuere quin eam eo ipso amet.*

III. *Hinc intelligitur tam latè patere diuum erga homines amorem, generali acceptum, quam bona omnia humano generi à Deo tributa; neg. fieri*

Ioan. 14.

Psal. 113.

A 3 vlo

villo modo posse, ut quo tempore homō nihil boni de hono vel recipere velenit, eodem verē dicatur à Deo de nouo diligi, aut non diligi. Hominis exitio est, cuius affectus re immutata mutari potest; aliena proſus à Dilectio, ne apud quē cum non sit transmutatio, variè denominari respectu ourtarum non potest, nisi secundūm earum mutationem.

Iacob. 1.

Ioan. 3.

Gen. 15.

III. Porro vero nihil iam dicemus de infinito illo amore, quo si Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitū daret. Nihil de illo, quo se feceris loco post hanc vitam pīis hominibus, sicut promisit, est datum. Viam tamen modō, quantum ad propositum satī sit, quo bona creata, ex domine dilectione manent in humanum genus. Hoc namque sunt, quae ab hominibus tanta efficiunt, ut peculiariter à Deo diligi in hac vita, amissa verē, nubili dicatur, quam vicissitudinem in gratuitam etiam dilectionem, quam querimus, competere, perspicuum est.

Sap. 2.

V. Ac primum quidem bona illa occurunt, quae cūm natura dicuntur ex naturali dilectione, qua diligit Deus omnia quae sunt, in hominem prexerunt. Ea sunt: Natura pīans dupli rerum gradu completa; corporis quem cum brūtis habet communem, & spirituali, quo proximē ad Angelorum perfectionem accedit: Duplex item illa, ac nota satis tūm cognoscitur appetendi vis, ad utramq; partem tuendam accommodata, quā rationis particeps latissimē pateret, & circa omnes omnino res, tūm cognoscendas tūm appetendas versaretur; ut quae omnes, aliquo modo ad gradū ritualem possunt pertinere: Altera vero et tantum complectetur, quae sensum cadunt, & corporeae naturae sunt consentanea.

VI. Magna sane perfectionis praestantia, magnam indicans Dei in humanis dilectionem: Sed que forsitan videri posset non tam hominem cativis corporeis superiorē efficere, quam inferiorem. Quod predicta humana naturae constitutio, quandam velut calamitatem homini videtur pīpī. Cetero namq; res, quoniam earum appetitus in uniuersum ens non sunt, sed in aliquid determinatum; facile possunt consequi, quod illis est opinio, & in eo fæciles conquiescere.

VII. Homo vero quoniam eius intellectus & voluntas nullis remittibus continetur, quicquid vel ratione comprehendat vel voluntate, quamdiu Deum infinitum perfectis operationibus harum potentiarum, non assequitur, in quo totum ens possibile atque adeò totum obiectum voluntas & rationis humanae, optimo modo continetur; tan diu necesse est suus appetitus, ut pote nondum habens quod est ei optimum: Optimum siquidem illis, praestantissimis potentius totum earum obiectum perfectè contingere, unde quod id possibile est, videlicet in unico Deo comprehensum.

85

VIII. Et quoniam fide docetur, hominem sapientia natura sola, id conse-
qui nunquam posse; efficitur, illum eiusmodi natura esse, ut oporteat semper
esse inquietum. Ita, qui cateras res corporeas in reliquis perfectione vincit,
in hoc ab illis videtur superari; nisi forte hoc etiam ad commendationem hu-
mane naturae pertinet, quod qua rebus aliis ad felicitatem sufficiunt, illam
tamen etiam obtenta non satiarent; et cum alioqui magna sit ipius vis, ni-
hilt tamen ab ipsa sola effici posset, quod eam felicitate compleat.

IX. Potuisset hinc sistere diuinus erga hominem amor, et quoniam ita con-
stitutum hominem reliquisset, ut quod alioqui adiutus posset, nunquam ta-
men totum ipsum obiectum, in Deo unitum, intellectu et voluntate esset
perfecte complexurus; non potuisset tamen iure lutum dicere figulo suo, cur
me ita facis? veruntamen non se Deus continuat, quoniam ne perpetuò hominem
inquietum relinqueret, ei scipsum perfecte videndum, et amandum, tanquam
finem ultimum, atque adeo extremam beatitudinem praefliterit. Ut, quod
homo naturaliter optabat, obiecto suo perfecte coniungi, neque naturaliter ob-
tinere poterat, supernaturaliter Deo adiuuante assequeretur.

X. Quod vero magis hominem extolleret, ita voluit eum felicitatem hanc
adipisci, ut dignitate proprietum operum illam sibi pareret, quemadmodum
inferius cum de merito agemus sumus probaturi. Quapropter, ut, sicut conue-
nit, debita esset proportio inter opera, que supernaturalis, adeoq; excellen-
tem beatitudinem valitura sunt, et ipsam beatitudinem; Supernaturalia
etiam eiusmodi opera esse Deus voluit, vel certe per supernaturalis chari-
tatem in finem ultimum relata.

XI. Supernaturaliter autem operari, aut referre opera, homo non poserat,
nisi Maria ei essent decreta, a clementissimo Deo supernaturalia sive dona, si-
ue praesidia. Que quidem, quoniam ad actiones vim naturalem potentiarum
excedentes, referuntur; ac proinde neque homini debentur ex naturali lege,
diuina voluntatis, qua talen fingeret naturam hominis Deus statuit; Idcir-
co et supernaturalia et gratuita rellissime dicuntur. Atque ab iis donis vo-
luntas diuina, quatenus per eam homini suppeditantur, supernaturalis erga
cum dilectio nominari potest, a naturali dilectione ratione solum distincta.

XII. His aperuisse viam videmur ad naturam gratiae generatim acce-
ptae, cognoscendam, que non incommodè describi potest, ut sit Donum, per
amorem supernaturalis diuinitatis supra naturae debitum, boni concessum,
ad beatitudinem consequendam. Neque enim donum supernaturale, a dilec-
tione supernaturali; neque contraria, dilectionem supernaturalis (qualiscunq;
zandem illa sit) a dono supernaturali disungipotest, ut ex dictis initio patet,
et infra ex scripturis probabitur. Ita gratiam usurpare diuus Paulus vide-

Psalm. 63. ad
Rom. 6. & Cle-
mentina ad no-
strum, de haere-
ticis ex Conc.
Vienensi.

Ez. 45.

117,

Ephes. 2. tur, cum inquit: *Gratia estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis. Deum enim Dei est.*

XIII. Plures gratiae acceptiones, tanquam à proposito alienas confundit omittimus, ex quibus una est, ut gratuita dicantur illa que non absoluuntur certitate, sed liberaliter à Deo sunt; quo pacto naturalia dona gratuita eveniendi possent. Ita alicubi scriptum reperimus, *Angelos & animas immundas esse, non natura sed gratia. Ceterum hic præsius gratiae nomen usurpamus.*

In 6. Synodo generali, actio-
ne 11.

C A P V T S E C V N D V M.

Quo, varia gratiarum dona tum habitualia tum actualia distinguuntur.

XIV. Videamus modò, quoniam prædicta gratia ratio generalis est, mis; quam latè ea pateat. Primum, que supernaturalia dona homini conferuntur, non ut ipse Deo coniungatur, sed ut ad consequendam beatitudinem cooperetur, missa nunc facimus: Numerata ea sunt à D. Paulo, qui dicitur docet ad utilitatem (aliorum scilicet, ut est in glossa) dari. Et quoniam nondum in homine peccatore, ea reperiiri constat; neque homini ad beatitudinem ius suppeditant, que sumnum est bonum; communie nomen reimentur: ut sit que imperfectiora sunt in aliquo genere, & gratia gratiarum dicuntur.

1. Cor. 12.
Ioan. 11, prophetauit Cai-
phas. Et Matth. 7, talibus dici-
tur, nunquam noui vos. Vide
Aug. 1. D. 18. de
cinit. cap. 2. 3.

Gal. 6.

XV. Illa vero, que homini conferuntur, ut ipsem et alioribus supernaturalibus propriam salutem operetur, facile intelligemus quam sunt variæ, & varietate principiorum, que ad naturales actiones elicendas conspiciuntur, namque est supernaturalium prouidentie suavitatis; ea cum prouidentiam naturalium, utpote que à supernaturalibus percipiuntur, proportio & similitudo: ut idcirco etiam recte videri posse D. Paulus appellasse hominem, & riis gratiarum ornamentis auctum, nonam creaturam.

XVI. Nimirum enim quoniam prima creatura, que perfectionibus naturalibus continetur, ad veram beatitudinem consequendam non sufficit, quasi altera creatura supernaturalis effingitur, que ad actiones supernaturales, perinde supernaturalibus donis sit instruta. Nisi forte supernaturalium rerum ordinem, naturalium ordine imperfectiore facimus. Ergo, dona que ad nouam creaturam pertinent, ex prima creatura, tanquam ex noua quatinus effigie, cognoscamus.

XVII. Eorum quidem, que ad naturales hominis actiones concordant, veluti basis est ipsa hominis natura: Hæc principium est primum non modi actionis, sed etiam potentiarum, quibus actiones proxime elicuntur. Hoc ergo naturæ diuina quadam qualitas aptè respondet, que per supernaturalia distingue-

ntur.

lectionem à Deo homini impedita, similiter principium potissimum supernaturum actionum, & natura instar est, in ordine supernaturali.

XVIII. Ita, qui à Deo dilecti, bac diuina qualitate ornantur, non immrito in Scriptura regenerari dicuntur. Siquidē nouum Eſſe, nouamq; naturam recipiunt, quia efficiuntur diuinae nature confortes; vt qui iam habent id, quo veluti principio primo, habiles & idonei redduntur, vt Deum ipsum claram intueri, & perfectè diligere, ac in eo, veluti in extremo bono conquiescere possint, quod alioqui solius Dei per naturam est proprium.

XIX. Iure idcirco D. Paulus hanc gratiam pignus hereditatis nostræ dixit, quo signati sumus: Iure appellavit eū D. Ioānes Dei semen, in iis, qui sunt ex Deo, manens, quod suo tempore actiones illas proferet, quibus ipse Deus perfectè contingatur. Hoc diuini Spiritus semen, quia in homine supernaturaliter dilecto manet, rectè Deus apud eum dicitur facere mansionem; quemadmodum idem Ioannes, exponens quod alia dixerat, declarat, quem inquit, in hoc cognoscimus quoniam in Deo manemus, & ipse in nobis, quoniam de Spiritu suo dedit nobis.

X. Oriuntur præterea à natura potentia quedam, quibus in naturales operationes homo inclinetur, & velut principiis proximis eas eliciat: Similiter à prædicta gratia in intellectum & voluntatem virtutes effluunt, præferim Theologice. Vt quemadmodum hominis natura Diuinae nature similis effecta est per gratiam prædictam; Sic etiam potentia illius, supernaturalibus ornatae virtutibus, quarum Deus ipse peculiariter scopus sit, diuinam voluntatem & intellectum, eiusdem obiecti communione imitantur. Ita nihil iam deest, quò minus homines tam variis, tamque diuinis habitibus instruiri, Di, singulare quadam participatione, dicantur.

XI. Quamvis autem, vt omnino certum non ponamus, sed tantum, vt probabilius, gratiam quandam habitualem esse, in hominis natura, distinctam & charitate, ex qua eadem charitas, & reliqua virtutes oriantur: Certum tamen esse debet, aliquod habituale donum, per supernaturalem Dei dilectionem homini conferri, in quod plurimi Scriptura loci conueniant, qui intelligi planè non possunt, nisi de habituali dono, à fide & spe distincto, quo is, qui in gratiam recipitur ornatus sit, siue id re sit idem, quod charitas, siue quid distinctum.

XII. Vt enim taceamus, quod supra satis est declaratum, peculiarem Dei dilectionem erga hominem necessario esse cum aliquo dono coniunctam: aliquid habituale ac permanens procul dubio est id, quod D. Paulus, vt nos canticos redderet, thesaurum in vestitis sanctilibus inclusum, dixit: Quo, cum Dei amici afficiuntur, ^a iusti, ^b sancti, ^c immaculati, ^d abluti, ^e mundi, ^f recti, ^B salui,

Ad Tit. 3.

1. Pet. 1.

1. Cor. 1.
Ephes. 1.
Ioan. 3.

Ioan. 14.
1. Ioan. 4.

Pſal. 81.

2. Cor. 4.
^a Gal. 3. & A-
bac. 2.
^b Hebr. 13.
Ephes. 4.
^c Pſ. 116. & 2.
Petr. 3.
^d 1. Cor. 6.
^e Ioan. 15.
^f Pſ. 7. Prou. 13.
^g salui,

g. 1. Tim. 1. & 8 salui, ^h sani, ⁱ Deo placentes, ^l & dilecti, verè nominantur. Denique
Tit. 3.
h Marc. 2. &
Joan. 7.
i Hebr. 12.
l Col. 3.
m Rom. 5.
Sessione 6. c. 7.
in cōcordia cō-
trouersia de iu-
stificatione.
a Epist. 105. &
106. & libr. de
nat. 1. & Grā. c.
26. & libr. 6. 3.
Iuli. c. 11. & in
Psal. 50.
b Ita Kemnitio
3. sels. 6. Concil.
Trid. in contro-
uersia de iusti-
ficat. fol. 3. 6.
& 158. in edi-
tione ultima
Francordiensis.
Et Melanchthō,
in loco de iusti-
ficatio. tractans
de vocabulo
gratiae.

quid est id, quod quādatur, ^m charitas Dei diffunditur in cordibus nostris,

per Spiritum sanctum, qui datur nobis.

X X I I . Id ipsum locis illis conuincitur, quos paulò ante ex scripturam
tulimus. Neque vero aliter intelligi posse videtur, quod Concilij Tridentini
Patres statuerunt: Inflitiam sine charitatem imbarere in isto. Sanctorum
Doctores omnes idem sentiunt, Bucerus quoq. fatetur. Differit de eo eleemosynae
D. Augustinus multis in locis. Sed & nonnulli etiam inter Lutheranos
omnino stupidi, tametsi veritatis hostes, ab illa tandem aliquando viciūc-
tē b fatentur, hominem, quādatur in gratiam recipitur, quibusdam donis superne-
turalibus offici, quibus roboretur ad inchoatam illam istorum hereticorum
obedientiam praestandam, de qua p̄st dicemus: Tantum negant hominem
qualitatibus iustificari, aut gratum Deo esse. In quo quam se impetu-
bent, infra ostendemus.

X X I I I . Ergo, ex donis gratuitis, que homini conferuntur, ut sibi
felicitatem aeternam comparent, quādā sunt habitualia, quorum unum su-
a charitate distinguuntur, sine non omnium sit potissimum; de quo proside in
ptura, gratiam istorum in primis commendantes, intelligentur. Prater
alia etiam esse gratuitā dona, que actualia auxilia dicuntur, eadem natura
ordinis consideratio docet, quam nobis ante ad varietatem gratiarum inque-
rendam, ducem propositum.

X X V . Ut enim ad naturales actiones, natura, et si potentius instruam
sufficit, nisi Deus ut autor rerum naturalium, cum ipsa concurrat, &
quibus naturalibus incitamentis homo ad aliquid faciendū inducatur, ita
ad supernaturales actiones, præter habitualia dona, incitamentis superna-
turalibus homini ratione utenti, opus est, & supernaturali Dei conuictu (sa-
tamen ratione ex parte Dei, pro diuinitate effectuum, à naturali Dei conuictu
distincto) maximē quod, ut postea declaratur sumus, habitualia dona
prius homini adulto conferuntur, quam utatur iis actualibus auxiliis. hoc
hoc ipso quod habitualia sunt necessaria, etiam actualia requiruntur.

X X VI . Porro, hec auxilia varia sunt. Cum enim ad actiones libenter
transferantur, primò ad illa pertinet fidei predicatione, cuius luce intellectus homini il-
lustratus facilē inducatur ad impellendā voluntatem, ut fidei doctrina liber
assensus p̄beat, aliaeq. supernaturales actiones elicuntur de quibus postea dicemus.

X X VII . Spectant etiā ad incitandum intellectū, illustrationes aliae, quo-
bus, veluti diuinis quibusdam coruscationibus, ac fulguribus ita mentem
stræ terra, cœlestia clarius videt, atq. ita commouetur. Item etiā, extraordinary
quidā effectus diuine prouidentie, quibus homo vel à peccatis defertur, ut
ad diuinā amicitiā allicitur, ut miracula, ut varijs casus, ut benevolentia
appar-

opportunitates, ut alia permulta, quibus clementissimus Deus mentis ostium pulsat, atq; hominem vocat, ut si quis consensu voluntatis respondens aperuerit ianuam, intret ad illum, per habitualem mansurus gratiam.

X XVIII. Quia verò neq; voluntas nostra respondere potest, nisi ab eo adiuta, cuius est, non solum vocare, sed etiam ad se trahere; Idcirco præter ea,

quæ ad intellectum pertinent, diuina alia motione voluntas quoq; indiget, qua adiuta, vocationi respondet consentiendo, ut contra Pelagium est definitum.

Cui quidē heretico, scit è admodū D. August. Quid est (inquit) ineptius, & ab ipsa charitate alienius, quam confiteri ex Deo esse scientiā, quæ sine charitate inflat, & ex nobis esse charitatem, quæ facit ut scientia inflare non posset?

X XIX. Est autem hæc diuina motio, actualis concursus supernaturalis, quo simul cum voluntate cooperante, actiones supernaturales Deus efficit, &

eidem voluntati habitus insundit, quibus roborata cooperatur; atq; ita Deus voluntatē ad actus mouet; perficiendo videlicet illam eiusmodi habitibus, per quos inclinatur in illos actus supernaturales, eosq; elicit, concurrente simul ipso Deo. Ita, diuina hæc motio quæ ad incitamenta quibus homo vocatur, accedit, nō prius tempore ponitur, quæ voluntas per eā adiuta, Deo vocanti respondet. Hinc autem quomodo non sequatur, liberū non esse voluntati, respondere, declarabimus postea, quando agemus de requisitis ad gratiam potissimum obtinendam, & de eorum conditione.

Apocal. 3.

Ioan: 6.

In Conc. Arau-
sic. & Mileu. c. 4
Li. de gratia &c
lib. arb. cap. 19.
Vide etiam, lib.
de prædestin: &c
gratia c. 4. 11. &
12. & lib. de bo-
no prou. c. 13.

C A P V T T E R T I V M,

Quo, discrimen duplicis auxilij actualis explicatur.

XXX. Patet ex his, cum distingui solet duplex actuale auxilium, speciale unum, quod ordinariè confertur, sufficiensq; est ad consentiendum, sed tamen potest etiā à voluntate repudiari; specialissimum alterum, quod extraordinariè, & paucissimis confertur, cuiq; sponte quidē, certò tamen homo consentiat; non esse querendū id discrimen inter hæc auxilia, quatenus vtrñq; efficax est, quando scilicet voluntate respondentे, actualis Dei motio ad inuitamenta accedit, quibus impellitur intellectus, & homo vocatur. Hac enim actuali motione existente, certò & infallibiliter ex hypothesi homo consentit auxilio etiā speciali. Siquidem ea motio, cum Dei concursus sit, ad conuersionem supernaturalē, ut iam ante diximus, nisi homine respondentē, non adhibetur.

X X XI. Positum igitur est prædictū discrimen, in diversis motiis, quibus aliter mens pulsatur per auxilium specialissimum; atq; per speciale; inter quæ adeo multū interest, ut illis certò & semper homo acquiescat; ac proinde auxiliū specialissimum semper sit efficax: His verò, non itē; quippe quibus multis, tamen si vocati, non respondent. Unde speciale auxilium inefficax esse potest. Neg, enim sine causa dictum est, multi sunt vocati, pauci verò electi.

Matth. 20.

XXXII. Existit autem hic, quoniam de specialissimo auxilio dicimus, non prætereunda difficultas. Nam si infallibiliter & semper, huic extraordinarii auxilio, homo acquiescit; Consequens videtur, hominem non posse liberum reniti. Alioquin enim nonnunquam accideret, tale auxilium frustrari. Quod verò liberum non sit ei auxilio resistere, difficile est ad explicandum. Con enim per illud, non mutetur natura voluntatis, neque obiecti, aut alioquin quem eliciendū voluntas inuitatur; quicquid Deus extrinsecus horretur, consciat per id auxilium, non apparet, cur voluntati adempta sit libertas repudiandi eum actum, quem aliоquin haberet, si specialissimo auxilio non pallitur. Ac similem, vel eandem difficultatem habet, quod in gratia confirmare peccare grauiter non possunt. Apparet namque hæc confirmatio esse, prædictum auxilium, aut aliquid simile, vel simel, vel certè toties homini impetratio, quoties incidit peccandi occasio.

XXXIII. Hoc dupliciter expedire possumus, primo si dicamus non impossibile, id auxilium repudiare, sed difficultatum: Quod satis est, ut non quam moraliter repudietur. Secundò etiam si admittamus, possibile non esse, tale auxiliū reiucere, presertim cum quis in gratia confirmatur, inde tamē poterit proposita difficultatis explicatio, unde difficultas ipsa est nata, nem ab ipsam natura voluntatis: non quod ea per auxilium specialissimum mutantur; sed quod à principio, talem illam Deus fixerit; ut eadem, pecunia Dei voluntate remota, quo is velis specialissimum auxilium conferre, responderi; non necessariò, sed libere, actum supernaturalem elicit, velutatum vitet. Eiusmodi verò Dei voluntate & auxilio existente, mea prodeat in bonum actum. Quemadmodum, eadem natura voluntatis, ex parte visione Dei clara, necessariò elicit actum amoris Divini: & eadem, voluntate remota, libere.

XXXIV. Quod facilius intelliget is, qui animaduerterit, in potestate Creatoris fuisse, sicut fingere, aut non fingere has & illas creaturas, ita etiam illis modum in operando praescribere, ut aliqua conditione, aut re existente, non existente, hoc aut illo modo operarentur. Quoniā igitur pertinebat ad premium totius universi, atque adeò rerū humanarum rectorem Deum, ut teras omnes res; sic etiam voluntatem humanam penitus subiectam habent, lam quoquid versum velit, si expedire iudicat, flectendo. Idcirco ita Dei libertate hominem donauit, ut tamen pro ipsius Dei arbitratu, sponte quendam, sed necessariò, quoduis bonum amplectetur, ex iis que aliоquin libertate amissari posset.

XXXV. Insinuasse hoc, hanc obscurè, Salomon videtur, illis verbis: Sicut divisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini, & quoque in

luerit, vertet illud. Ac Paulus, cùm inquit: *Voluntati ergo eius quis resistet?* Quidigitur gratia sit generatim accepta, quid gratia habitualis, quid deniq; actualis, quamq; latè pateat, satis sit dixisse. Quod enim diuidi gratia solet in operantem & cooperantem, praeuenientem & subsequentem; exploratum est, id non ad alias re ipsa distinctas gratias, sed ad eiusdem gratiae, sive habitualis, sive actualis varias appellationes pertinere, iuxta effectum gratie varietatem & ordinem.

Rom. 9.

PARTIS SECUNDÆ, De his quæ ad gratiam potissimum ob- tinendam requiruntur.

C A P V T P R I M U M,

Quo docetur non solam fidem, sed alias etiam
actiones in adultis requiri.

Sequitur ut videamus, quenam DEVS requirat, ut hominem XXXVI.
Sorbet potissima illa gratia, quam supra diximus, in Scripturis cùpri-
mis commendari. Vident ferè omnes, tam hæretici, quam Catholici,
ut quod Deus propter merita Christi pollicitus est, hominem etate adultum in
gratiam suam recipiat, necessarium esse, illius mente aliquo actu, vel etiam
aliquibus, in Deum ipsum conuerti, quo suapte sponte, ut natura rationis par-
ticipem decet, gratiae munere affici censeatur, illud, tacite saltē, hoc ipso acce-
ptando, quod homo in Deum fertur gratia largitorem, atq; adeò, ab eo etiam
amari vult, & affici gratia.

XXXVII. Docuit id Christus Dominus, cùm, postquam differuerisset, quemadmodum necesse fuerit, ipsius passione impleri omnia, quo scripta erant de eo in lege Moysis & in Prophetis & Psalmis, adiecit etiā id fuisse necessa-
rium, ut prædicaretur in nomine ipsius, poenitentia, & remissio peccatorum:
atq; ita explicuit, quoniam modo, ab eterno Patre obtinuerit, ut in suam gra-
tiam, qua peccata remittuntur (sicut infra ostendemus) homines admitte-
ret; si videlicet poenitentiam nomine illius prædicandam non negligenter. Ac
alio in loco: *Qui crederit & baptizatus fuerit, saluus erit.* Est enim Sacra-
mentum etiam necessarium, aut certè eius desiderium, ut aliquid est definitum.
Extant præterea multæ aliae Scripturarū sententie, ex quibus constat, ad gra-
tiam requiri eam hominis in Deum conuerzionem.

XXXVIII. Cùm verò omnes, ut dictum est, conuerzionem aliquam
requirant, magna tamen est controuersia, tūm de numero actionum, quibus

Luca 23.

Math. 28.
Sefl. 6. Con. Tri-
dent. c. 5. & 6.
Ioel 2. Zach. 1.
Efai. 31. & 45.
Hiere. 3. & 15.
Ezech. 18. & 33.
Ofee 4. Amos 4.
1. Reg. 8. Can. 5.
Apoc. 3.